

דומה ממש לשחיטה והפרשת חלה שגם השליח נהנה, ומוכח דגם בכה"ג איכא מצוה בו יותר מבשלוחו. גם מש"כ הר"ח או"ז דבמילה אין מצוה בו יותר מבשלוחו ואף שהשליח אינו נהנה משום שגם האב אינו נהנה, וצ"ע הלא מ"מ האב עדיף דהמצוה חייל עליו ולא על השליח. ועיין ש"ך חו"מ (סי' שפב סק"ד) ובקצה"ח שם (סק"ב) ופ"ת שם (סק"ב). ועיין ס' נתן פריי עמ"ס חולין (ב.). ונשאר שם בצ"ע.

ולפי הטעם הקודם שהבאנו יש ליישב דבריו, אך המהר"ח או"ז נקט בלשונו שהטעם הוא מפני שאין השליח נהנה. ומזה משמע דלא כהטעם הקודם.

ועי' לעיל אות ב' שהבאנו דיש הסוברים דלא רק במצות קידושין והכנה לשבת אמרי' מצוה בו ימב"ש, אלא בכל המצות הדומות להם דהיינו המוטלות עליו, ג"כ אמרי' מצוה בו ימב"ש. והבאנו דכן מתבאר מהתור"י הזקן ומהת"ש והחיד"א והפמ"ג והמחנה אפרים והגליוני הש"ס ועוד.

ובשו"ת להורות נתן (ח"ג סי' סט אות ה) כתב לבאר את שיטת המהר"ח או"ז באופן נוסף, דבשאר מצות כיון דאיכא תועלת גם לשליח במעשה מצוה זו, וכגון בהפרשת חלה ושחיטה שגם השליח נהנה מההפרשה והשחיטה שתיקן את המאכל לאכילה, א"כ גם לשליח ישנו שייכות וחלק במצוה זו, והו"ל גם השליח כבעליה של המצוה, וע"כ אין מצוה על המשלח יותר מעל השליח. ולפ"ז ה"ה בכתיבת ספר תורה כיון דגם השליח נהנה מכתובת הס"ת שהרי יוכל ללמוד בה ולצאת ידי קריאת התורה, לא שייך בזה מצוה בו יותר מבשלוחו, אם לא משום דעדיף טפי כשכתבו בידו דהוי כאלו קבלה מהר סיני.

אך הקשה הלהורות נתן (שם) על המהר"ח או"ז מהגמ' בקדושין (מא.) דא"ר יוסף מצוה בו יותר מבשלוחו כי הא דרב ספרא מחרין רישא רבא מלח שיבוטא, ע"ש, הרי מבואר דגם בהכנת מאכלים לשבת איכא מצוה בו יותר מבשלוחו, ואמאי הלא זה

בדין שליחות למילה כשהאב יודע למול

קי"ל בכל מקום שלוחו של אדם כמותו. ע"ש. ובאמת שכן פסק הרמ"א בחו"מ (ר"ס קפב) דבכל דבר שלוחו של אדם כמותו. ע"ש. וכ"כ בתבואות שור (סי' כח ס"ק יד) דמהני שליחות במצות מילה וכיסוי הדם. ובפמ"ג (מש"ז שם סק"ח) הסכים לדבריו. וע"ע ברב פעלים ח"ב (יו"ד סי' לה).

ובמה שכתב המהר"ח או"ז בתוך דבריו דאף שהאב ידוע למול יכול לתת לאחר למול. עי' בדרכי משה (יו"ד סי' רסד ס"א) שהביא בשם האור זרוע (הל' מילה סי' קז) דאם האב מוהל אסור לכבד לאחר שימול את בנו. וכ"כ בכנסת הגדולה (יו"ד סי' רסד) בשם מהר"ם ריקאנטי. ותמה הדרכ"מ דהא

הדם דאמרה תורה ושפך וכסה, מי ששפך יכסה. וכן האב שחייב למול את בנו ורצה למולו וקדם אחר ומל, חייב. אבל אם אין האב רוצה למולו, כל ישראל חייבים למולו, ובדיבור שאמר האב לא זכה בה. ודייק הש"ך דממה שדימה הרא"ש מצות מילה על האב למצות כיסוי הדם דהתם אמר' מי ששפך יכסה, משמע דס"ל להרא"ש דלא מהני שליחות במילה, והלכך אם האב יודע למול אסור לו לצוות לאחר שימול, דבכך מבטל מצות עשה. וכדברי האו"ז.

וצ"ב לדבריו דמילה הוי חיוב בגופו, דלפ"ז גם כשאין האב יודע למול, אסור לו לצוות לאחר שימול, כיון דמבטל מצות עשה, דמצוה רמיא האב. ונצריך את האב ללמוד הלכות ומעשה המילה. וי"ל דבכה"ג שאין האב יודע למול מודה הש"ך דחובה על אחרים למולו, ולא הוי ממש כמצוה שבגופו. [וידידי ר' לוי יצחק אלבר נר"ו ור' מאיר פרץ נר"ו אמרו ליישב שגם אם נימא שמילה הוי מצוה שבגופו מ"מ אינו מחוייב בזה רק משעה שהבן נולד, והנה תוך שמונה ימים א"א ללמוד כל הלכות מילה דקדוקיהן ופרטיהן ועוד שצריך מומחיות בזה, ולכן אע"פ שהוי מצוה שבגופו בכ"ז כיון שא"א לו ללמוד הל' מילה בזמן זה, מודה הש"ך שיהני שליחות. עכ"ד. אך יל"ע דאם הוי מצוה שבגופו א"כ נצריך את האב ללמוד הל' מילה עוד קודם שנולד הבן. ויל"ע בדבריהם].

אבל הש"ך (סי' שפב סק"ד) כתב דלא מהני בזה שליחות. ופירש הקצות (סק"ב) שכן מוכח ממ"ש הרא"ש בחולין (פרק כיסוי הדם סי' ח) דאם האב יכול למול אסור לו לצוות לאחר למול דמבטל מצות עשה. דהרא"ש שם כתב דאם האב שלח שימולו את בנו, וקדם אחר ומלו, אינו צריך לשלם י' זהובין. ור"ת חולק דעכ"פ שליחותיה עבד. וביאר המחנ"א (הל' שלוחין סי' כה) דהרא"ש ס"ל דכיון דל"צ לדין שליחות ממילא אין זה נחשב שהאב קיים את המצוה גם כששלח בפירוש. אבל ר"ת ס"ל דמ"מ כיון שיש לאב מצוה לעשות בעצמו מהני ע"ז שליחות. והוכיח כן המחנ"א מהגמ' בב"ק (ק.). דאמר' בכהן זקן שנותן לאחר שיקריב במקומו. והרי קי"ל שהכהנים שלוחי דרחמנא, אלא מוכח דמ"מ כיון שזהו זכותו יכול לשלוח לאחר. ע"ש. וביאר הקצה"ח (סי' שפב סק"ב) דס"ל לש"ך שלא מועיל שליחות על מצות מילה שמוטל על האב, כיון דדמי למ"ש התוריד (בקיודשין) דלא מהני שליחות במצות שבגופו. ע"ש. ומבואר שהש"ך דייק מהרא"ש דלא מועיל שליחות למילה כשהאב יודע למול, וכדברי האור זרוע הנז'.

אמנם הנה הרא"ש (שם) כתב, באחד שאמר למוהל למול את בנו, וקדם אחר וחטף המצוה מידו ומל את הבן, דאינו חייב ליתן לראשון י' זהובים. דבמה שאמר לו האב שימול לא זכה בהמצוה. ולא דמי לכיסוי

ט. ויש לכאורה להעיר על דברי הרא"ש שבגמ' בקדושין (כט). מבואר שאם האב לא מל הב"ד מחוייבים למולו. ומשמע שדוקא ב"ד ולא כל ישראל. וראיתי שכתבו לבאר שהרא"ש ס"ל שהרי בגמ' שם למדו שהב"ד מחוייבים למולו מדכתיב המול 'לכם' כל זכר. ומהמילה לכם משמע כל ישראל רק שהב"ד הם הממונים על הציבור. וע' בחי' המקנה שם.

ובתבואות שור (סי' כח ס"ק יד) הקשה לדברי הש"ך מהא דאיתא בשבת (קלג.) בשר אע"פ שיש בהרת יקוין, ופריך, למה לי קרא הא הוי דבר שאינו מתכוין, ומשני באומר אבי הבן לקוין בהרתו קמכוין. ופריך ואי איכא אחר ליעבד אחר דאמר ר"ש בן לקיש כל מקום שאתה מוצא עשה ול"ת אם אתה יכול לקיים שניהם מוטב ואם לאו ידחה וכו' ומשני בליכא אחר. ולהש"ך הא כשמל אחר מבטל מצות עשה דאורייתא. ע"ש.

למוהל לא זכה במצוה לחייב לאחר אם קדמו. ומשמע שרק לגבי תשלום לא הוי שליח בשביל לחייבו משום שלא קנה שליחות, ושאני מילה וכיסוי הדם כיון שכל ישראל חייבים בה אם לא עשאה, לכן בדיבור לא קונה. אבל מהכ"ת למשמע מיניה דלא יועיל בזה דין שליחות לאב. ע"כ. ויש ליישב קושיתו דהא בהא תליא דאם יש לשליח מצוה א"כ החוטף ממנו חייב בי' זהובין, וממה שכ' הרא"ש שפטור החוטף מי' זהובין מבואר שאין מצוה לשליח והיינו שהמצוה לא עוברת לשליח וא"כ אין בזה דין שליחות.

ועוד הקשה בילקו"י (שבת כרך א' ח"א עמ' שעד) על דברי הש"ך הנ"ל, שמלשון הרא"ש אין כל כך הכרח לדברים, שהרי הרא"ש כתב, אבל אם אין האב רוצה למולו כל ישראל חייבים למולו, ובדיבור שאמר האב

ועוד הקשה בילקו"י (שם), דמשמע דוקא כשאמר לו למול אז אינו קונה בדיבור, דשמא זה כיבוד בעלמא. אבל אם יעשהו שליח להדיא, מהכ"ת דלא מהני.

בביאור דברי האו"ז והש"ך שרק בדרך כיבוד אסור

ובאמת רבים מהאחרונים כתבו שאין כונת האו"ז שלא שייך שליחות במילה, וכל מה שאסר הוא כשמוסר לאחר דרך כיבוד בעלמא, אבל אם עושה אותו שליח ודאי שמהני כדקי"ל שלוחו כמותו. וכ"כ החיד"א בספרו ראש דוד (פר' פינחס דף קכח ע"ג) ובשיו"ב (יו"ד סי' רסד סק"א) ושכן דעת הכרתי ופלטי (סי' כח בפלטי ס"ג). וכ"כ בס' קרבן אשה (דרוש לנישואין דף קנו ע"ב ד"ה ואחשבה) ובס' פרי האדמה (ח"א פי"א מהל' ביכורים ה"א דף קמ ע"ג), הובא בספר ראה חיים (פר' חיי שרה דף כו:). וכ"כ בשו"ת מעשה אברהם (יו"ד סי' יג) ובספר כורת

הברית להגר"א פוסק (סי' רס דף כב:). ובתשובה מאהבה (ח"ג דף ט ע"ג). והמהר"ם שי"ק בתשובה (יו"ד סי' רלט). ובשו"ת מגדל השן (סי' לט) ובשו"ת חלק לוי (או"ח סי' קצג). ובדבר אברהם (ח"ב סי' ז אות ז). וכ"ה בשו"ת בית הלוי (ח"א סי' י) שכ' דודאי הרא"ש לא אמר דבריו אלא באחד שצוה להמוהל בתורת כיבוד, אבל אם עושה שליח בודאי כו"ע מודים דיכול לעשות שליח. ועל כן יש להיזהר כשאין האב יכול למול שיצוה למוהל בתורת שליחות, ויוצא בזה ידי חובתו שהטילה התורה על האב לכתחילה. ע"ש. ורבים מהאח' הנ"ל הביא בשו"ת יבי"א (ח"ד

חייב למולו, לא שיהיה חייב למולו בעצמו, אלא להכניסו לבריתו של אברהם אבינו. ע"ש. וכ"כ במהר"ח או"ז (סי' יא) שאין מצוה בעצם מעשה המילה אלא הכל תלוי בתוצאה שבנו יהיה מהול. וכן מתבאר בתוס' רי"ד (קדושין כט. ובע"ז כו:) ע"ש. וכ"כ בבית אדם (שער או"ה אות ז) בשם מהרי"ל (סי' יח) דאין החיוב שימול דוקא הוא בעצמו רק החיוב עליו להכניסו בברית. וכ"כ בשו"ת עטרת חכמים (או"ח סו"ס ד דף ד:) שמצות מילה המוטלת על האב ודאי שמועיל בה שליחות, שהרי אין זו מצוה שבגופו, כגון מצות תפילין או אכילת מצה. ע"ש. וכן הקשה בכתב סופר (יו"ד סי' קכא) על הקצות שהרי אין זו מצוה שמוטלת על גופו של האב, אלא האב צריך לדאוג שבנו יהיה מהול.

אכן הבית הלוי (ח"ב סי' מז) הוכיח דיש מצוה גם על עצם מעשה המילה. וכן מתבאר מהחת"ס (יו"ד סי' רצו). ע"ש. [ועי' באור שמח (פי"א מטומאת צרעת ה"ו) מה שדן עפ"ז בדין מצות חבילות לגבי מילה. וע"ע בשו"ת הר צבי (או"ח ח"ב סי' לג)]. אמנם מרש"י הנז' בס' הפרדס מתבאר דהעיקר שבנו יהיה מהול. וכ"מ מהתוריד והמהר"ח או"ז הנ"ל. וכמו שכתבו גדולי האחרונים הנ"ל.

או"ח סי' כג סוף אות יג) ובשו"ת יחווה דעת ח"ז (סי' קנה. וסימן קנו). וע"ע בהליכו"ע (ח"ח עמ' רמד והלאה). ובילקו"י (שבת כרך א' ח"א עמ' שעד). ובשו"ת הרי יהודה (ח"א יו"ד סי' א אות ד).

וכ"כ בחי' המקנה (קדושין כט. ד"ה בתוס' אותו ולא אותה) שאף כונת הש"ך כן, דאסור לאב ליתן לאחר דרך כיבוד בעלמא, אבל מדין שליחות שפיר משוי שליח, דשלוחו כמותו. וכ"כ בהגהות יד אברהם (יו"ד סי' כח ס"ח).

אמנם הקצות החשן (סי' שפב סק"ב) פירש דברי הש"ך כפשוטו, דמצות מילה הוי מצוה שבגופו וכתפילין וציצית שלא שייך לעשות בהם שליח כיון דהוי מצוה שבגופו. דדין שליחות הוא שע"י השליח נפטר מקיום המצוה אבל אינו נחשב שעשה כן בגופו. ולכן במצוה שבגופו כמו תפילין, לא שייך שיתייחס אליו מעשה השליח.

אבל צ"ע על דבריו שהרי מילה אינה מצוה שמוטלת על גופו של האב, אלא האב צריך לדאוג שבנו יהיה מהול, והעיקר הוא התוצאה שבנו מהול. וכמ"ש בספר פרדס הגדול לרש"י (סי' מא) דמה שאמרו האב

עוד בביאור טעם האו"ז והש"ך דלא מהני שליחות במילה

הוא יכול לעשות שליח על זה, כיון שאינו בעלים על המצוה, וא"כ אין לו גם בעלות למנות שליח. משא"כ לענין שליחות על שחיטה, הרי הוא בעלים על כך וכמ"ש רש"י

גם הגר"ח (באש תמיד עמ' רפא. ובכתבי הגר"ח בהוספות אות ה) תמה ע"ד הקצה"ח, דהעיקר התוצאה שבנו יהיה מהול ואינה מצוה שבגופו. ותי' דבע"כ צ"ל דאין

דהתופס לבע"ח במקום שחב לאחרני לא קנה אפי' אם עשהו שליח, והרי כל זמן שרוצה אביו למול אין חיוב על אחרים כלל, וברגע שהחליט האב שלא למול בעצמו, נתחייבו כלל ישראל, וא"כ אין האב יכול לעשות שליח דהוי חב לאחרני. אבל בהא דשבת (קלג) דקאמר אפשר לקיים שניהם ע"י שליח ולא יקוץ האב בהרת בנו, לא הוי חב לאחרני שהרי האב עדיין רוצה למול אלא שהב"ד מחייבין אותו למנות שליח במקומו, הרי שמעולם לא נתחייבו כל ישראל למולו.

ובחי' הגר"ש שקאפ (קונטרס השליחות סי' ד) ביאר טעמו של הש"ך דלא מועיל שליחות במילה, דרוב מצוות התורה הם בשביל הגברא, אבל יש מצוות שהם בשביל החפצא כגון במילה שיהיה התינוק מהול וכמו כיסוי הדם שיהיה הדם מכוסה, וכדי שיתקיים רצון העליון בזה הקדימו לחייב לאב ולשווט ואם לא קיים, המצוה על כל ישראל, כיון שלא צריך על המעשה כח הבעלים והמצוה הם על החפץ וכל ישראל בכלל מצוות החפץ לכן ליכא שליחות. וכו' ע"ש.

וע"ע בעין המשפט (סי' קפב פ"ב אות ז) שהביא מהמשפט שלום (סי' קפב) שתמה דהקצות סותר דברי עצמו, דבסי' קפב הקצות חולק על התור"ד וביאר דשאני לגבי תפילין שגופו צריך להיות מונח בהם, ולכן ל"ש בהם תורת שליחות בכלל, דאין זה דין על המעשה הנחה אלא על התוצאה שהם מונחין, ולפ"ז לגבי מצות מילה שפיר שייכא שליחות ואפי' דהוי מצות שבגופו. ואמאי כתב הקצות בסי' שפב דל"מ שליחות במילה. וכן תמה בשו"ת בית אפרים (חו"מ סי' סז).

בזבחים (נו:). והא דיש שלד"ע לענין רציחה, נראה שזה נתחדש מהפס' אותו הרגת בחרב בני עמון. עכ"ד. וכדבריו כ"כ בהעמק שאלה (בראשית סי' יז סק"ב) בביאור דברי הגמ' בב"ק (ק.י). ע"ש.

והחת"ס בתשובה (יו"ד סי' רצו) ביאר דברי הש"ך שלא מועיל שליחות על מצות מילה כיון שהשליח לא שייך במצות מילה, ולכן אינו יכול להעשות שליח בדבר, ואינו דומה להא דאמר' דמי שיצא מוציא, כיון דמי שנימול בקטנותו ע"י אביו, לא חל עליו מעולם מצות עשה של מילה. ובזה יש לבאר מ"ש הרמ"א (יו"ד סי' שה ס"י) בשם הריב"ש (סי' קלא) שהאב לא יכול לשלוח אחר לפדות את בנו. וי"ל דה"ט כיון דהשליח אינו בר חיובא במצות פדיון, דלאחר שהגדיל לא חל עליו מצוה זו. ע"כ. וע"ע בעין המשפט (סי' קפב פ"ב אות ח) שביאר שבזה נחלקו הירושלמי והבבלי, וכמו שביאר הקה"י (ב"מ סי' יד סק"ב) וכו' ע"ש.

ובבית הלוי בתשובה (סי' י) ובדבר אברהם (ח"ב סי' א סק"ה) ביאר בדברי הש"ך דלא מהני שליח של האב למול את בנו כיון שאין זו מצוה המוטלת דוקא על האב, אלא זהו מוטל על כל ישראל, וא"כ מהכ"ת לומר שהשליח מל מחמת האב, דהרי יש לומר שהוא מל מחמת עצמו, ומצוה דידה קעביד.

ובבית שערים (או"ח סי' שנה) כתב דהטעם דס"ל לאו"ז והרא"ש (כמו שדייק הקצות בד' הרא"ש) דלא מועיל שליחות במילה היינו משום דקיי"ל (חו"מ סי' קה)

מתקיימת בגופו אלא בגוף אחר, ואיך שייך לומר ע"ז מצוה שבגופו. ע"ש. וזה אינה ק' די"ל שהוא חייב בגופו למול את בנו, ושפיר הוי חיוב שמתקיים בגופו. ומ"מ ע"ש עוד שהאריך בנ"ד בטו"ט.

ובקובץ בני ציון (ח"א עמ' קנא) במאמר הרב שלמה צרור שליט"א הקשה עוד ע"ד הקצות, דבשלמא במצות תפילין וציצית שפיר הוי מצוה שבגופו כיון שהם מתקיימים בגופו, אבל מילה של בנו אינה

עוד ביישוב כל הקו' ע"ד הקצות והש"ך, ובביאור דברי הקצות

אבל בתפילין כשהשליח מניח התפילין הנחה זו שהיא עשיה חשובה כאילו המשלח עשה הנחה זו, אבל אכתי לא הניח התפילין על ראשו אלא על ראש שלוחו דאין גוף השליח כגוף המשלח כיון דבמידי דממילא לא שייך מינוי שליחות. ומש"ה בציצית ותפילין וסוכה נהי דהו"ל עשיית השליח כעשיית המשלח, כיון דגוף שלוחו לא הוי כגופו לא עשה המעשה בגופו אלא בגוף שלוחו, אבל בפסח וקידושין וגירושין, שחיטת הפסח ומעשה קידושין וגירושין דהו"ל כאילו עשה הוא, הרי נגמר המעשה, ודו"ק ותשכח דהכי הוא ברירא דהך מלתא. עכ"ל.

ובשו"ת משנה הלכות (ח"ה סי' רעט. רפ) ביאר כוונת הקצות שכל מה ששייך דין שליחות הוא דוקא במעשה שנמשך ממנה פעולה אחר עשייתה כגון גירושין וקידושין שנמשך פעולה מן המעשה שהיא מגורשת מבעלה או שהיא קנויה לבעלה והיא א"א או בת חורין, וכן בתרומה הפירות מתוקנים, וא"כ היסוד בזה שכל שנצמח איזה פעולה להמשלח מן המעשה של השליח אז שייך שליחות, אבל במצוה שלא נמשך פעולה להמשלח לאחר מעשה המצוה כגון

ונראה ליישב את כל הקושיות על דברי הקצה"ח ולבאר דבריו דודאי אין כוונתו שמצות מילה הוי חיוב שבגופו כתפילין וציצית, וכמו שמבואר מכל הנ"ל, אלא שהקצות אזיל לשיטתו ממה שכתב בס' קפב ליישב הק' שהביא בתורי"ד (רפ"ב דקדושין) דעד כמה ששלוחו של אדם כמותו יהני גם שליח להנחת תפילין וציצית ושיבה בסוכה. וע' בתורי"ד מ"ש ליישב. והקצות (סי' קפב) כ' ליישב וז"ל, והנראה לענ"ד בזה כיון דשליח של אדם כמותו לא אמרינן אלא במידי דעשיה דאז הו"ל מעשה שלוחו כמותו, אבל במידי דליכא עשיה לא אמרינן שליח של אדם כמותו, וכמ"ש הרא"ש בפירושו לנדרים (עב ד"ה והא) בהא דעושה שליח להפר נדרי אשתו דפריך בגמרא והא לא שמיע ליה וכתב שם ז"ל, שמיעת האפוסטרופוס אינה כשמיעת הבעל ואף על פי שעשאו שליח להפר, דבמידי דממילא לא שייך מינוי שליחות עכ"ל, ומש"ה בפסח וקידושין וגירושין הו"ל מעשה שליח כמותו וכאילו הוא בעצמו שחט הפסח, וכן בקידושין וגירושין כאילו הבעל עצמו נתן הקידושין או הגירושין, וכן למ"ד יש שליח לדבר עבירה דהוא במידי דמעשה ושייך מינוי שליחות,

סוכה ותפילין וציצית דלאחר שקיים המצוה לא נשאר שום פעולה הנמשכת מן המעשה, כה"ג לא שייך שליחות. ע"ש. [ולכא' יסוד דבריו מבואר בנתיבות (סי' קפב) שבשליחות לדבר עברה ומצוה הוי גדר דשליחות על מעשה ללא חלות, דהיינו שלא נמצא מהמעשה איזה פעולה. וראה בהערה].

ולפ"ז מיישוב דברי הקצות (סי' שפב) דלא שייך שליחות באב למילה, וה"ט כיון דלאחר המילה לא שייך המשך המעשה להאב דלאחר שמל כבר קיים כל מצות האב ונגמרה המצוה. וכ"כ בשו"ת משנה הלכות (חלק ה סימן רפ) בד' הקצות שמה שכ' דל"ש שליחות במילה הוא ע"פ מ"ש בסי' קפב שרק במה שנצמח מהמעשה איזה פעולה שייך בו דין שליחות. וא"כ כל מה שדימה הקצה"ח את מילה לתפילין וציצית, אין כוונתו לדמותן ששניהם מצוה שבגופו, אלא לדמותן שבשניהם לא נצמח איזה פעולה אחר עשייתן וממילא ע"פ המבואר לא שייך בזה ענין שליחות.

ולפ"ז מבואר גם שיטת הרא"ש בחולין הנז' שבאופן שאין האב רוצה למול ושולח שליח שיעשה א"כ המצוה למול חלה על כל ישראל ולכן כשאחר חטף המצוה

פטור, שמכיון שממעשה המילה לא נצמח איזה פעולה לכן לא נאמר בזה דיני שליחות כיון שגם אם לו יצויר שהקוף ימול את התינוק ג"כ יתקיים מצות המילה שסו"ס התינוק מהול, ולכן מה שהאב הביא לאחר למול זה מוגדר כמעשה קוף בעלמא, וכן המצוה למול היא על כלל ישראל ולכן החוטף פטור מלשלם.

ועל דרך זה הוסיף במשנה"ל (ח"ה סי' רעט) דאתי שפיר מ"ש הרא"ש נדרים (עב) דלא שייך שליחות על דבר שממילא והכוונה בזה דליכא שום מעשה ופועל יוצא מהשליחות שיהיה מקום לחול ע"ש. אבל בדבר שיש בו מעשה שייך בו שליחות כיון שנשאר רושם מהמעשה אחר שקיים השליחות. ולאו דוקא שנשאר רושם מהמעשה לטובת המשלח אלא אפילו היה המעשה לרעתו כל שיש כאן פעולת המעשה ונעשה בשבילו ולמשל במגרש אשתו ע"י שליח שנמשך הפעולה מהמעשה שהיא מגורשת מבעלה ואפילו היה זה רעה לבעלה ולא טובה וכגון שמגרשה שלא תיפול ליבום וגירשה מחמת אהבה, או שהוא כהן ואינו יכול להחזירה וברצונו להחזירה בכל אופן הרי היא מגורשת כיון שיש כאן מעשה

י. וביתר ביאור כ' בשו"ת משנה הלכות (ח"ה סי' רעט) להוסיף לבאר דברי הקצות (סי' קפב) בביאור ד' התור"ד והוא דשליחות לא שייך רק בדבר שאם מוסרו לשליח ועשאו השליח נשאר איזה פעולה מהמעשה או איזה רושם אחר עשייתה להמשלח אבל במידי דליכא שום עשייה כגון האומר לחבירו היה לי שליח ושמע בשבילי קריאת התורה וכיוצא בזה הרי בזה ליכא שום מעשה ולא נשאר שום רושם לאחר המעשה להמשלח כה"ג לא שייך שליחות דעל מה חל השליחות. ועיין עוד בשו"ת משנה הלכות ח"ג סי' קמה מה שהאריך בדברי הקצה"ח והרא"ש הנ"ל. ולכא' יסוד דבריו של המשנה הלכות מבואר בנתיבות (סי' קפב) שבשליחות לדבר עברה ומצוה הוי גדר דשליחות על מעשה ללא חלות, דהיינו שלא נמצא מהמעשה איזה פעולה. וע' בעין המשפט (סי' קפב פ"ב אות יד והלאה) מ"ש בדברי הנתיבות. ואולי כונת המשנה הלכות לסברא אחרת.

בבית שערים חו"מ סי' סז. ובשו"ת חת"ס או"ח סי' רא ועוד, וכתבו שם שהביאור בתורי"ד שמצות שנעשות על ידי גופו שייך שליחות, אבל מצות שנעשות על גופו בזה ל"ש שליחות. וראה בביאור דברי התורי"ד מה שהאריך בזה בשו"ת משנה הלכות (ח"ה סי' רעט). וע"ע בברכת שמואל (קדושין סי' כ) בשם הגר"ח בביאור דברי התורי"ד. וע' להגאון הגדול ר' נתן גשטטנר זצ"ל מח"ס להורות נתן (הוב"ד בקובץ הבאר, גליון יד, תשס"ב עמ' כז) שכתב הבנה חדשה בתורי"ד שרק בדבר שיש למשלח שייכות וחלק בדבר שייך שליחות, וכמו קידושין וגירושין שאם אין את המשלח או את דעתו ל"מ שליח. אבל בדבר שאין למשלח שום שייכות בו וכגון אם השליח יניח תפילין בעבורו, הנה אף אם לא היה את המשלח מ"מ המעשה קיים שהניח תפילין ואי"צ את המשלח. וכתב שלפ"ז מובן שיטת האו"ז דל"מ שליחות במילה, כיון שאי"צ שם את המשלח כיון שהשליח יכול למול גם אם אין את המשלח, והמילה מועילה דסו"ס התינוק מהול, משא"כ בקדושין שאם אין את המשלח אינה מקודשת].

ועכ"פ דעת רוב הפו' דמהני שליחות במילה וכמבואר מהפו' הנ"ל. וכן מוכח ממ"ש מרן בשלחן ערוך (סי' רסה ס"ט) אבי הבן עומד על המוהל להודיעו שהוא שלוחו. וכתב הגר"א (שם) שהוא דוגמת הקרבן, וכמו שאמרו במדרש רבה (פר' אמור פכ"ז). ואמר' בפרק ד' דתעניות (כו). היאך קרבנו וכו'. ע"כ. וכ"כ בשו"ת כתב סופר (יו"ד סי' קכא) והת"ש (יו"ד סי' כח) ובשו"ת דברי סופרים (סי' קכד).

מהשליחות ונשאר רושם לאחר המעשה ונתקיימו דבריו ע"י שליח הרי השליחות קיימת, ועיין עוד בשו"ת משנה הלכות (ח"ג סי' קמה) מה שהאריך בדברי הקצוה"ח והרא"ש הנ"ל.

ולפי מה שכתבנו לק"מ כל הקושיות שהק' על הש"ך והקצות, כיון שמודה שאי"ז דומה למצוה שבגופו, וכל מה שדימה למצוה שבגופו הוא שלא נצמח מהם פעולה וממילא ל"ש בזה שליחות וכמ"ש בס' קפב.

וכן לפ"ז מיישוב גם משה"ק במשפט שלום (סי' קפב) סתירה בדברי הקצות דבסי' קפב הקצות חולק על התורי"ד וביאר דשאני לגבי תפילין שגופו צריך להיות מונח בהם, ולכן ל"ש בהם תורת שליחות בכלל, דאין זה דין על המעשה הנחה אלא על התוצאה שהם מונחין, ולפ"ז לגבי מצות מילה שפיר שייכא שליחות ואפי' דהוי מצות שבגופו. ואמאי כתב הקצות בסי' שפב דל"מ שליחות במילה. וע"פ כמשנ"ת מיישוב שכוונת הקצות בסי' קפב דכל מה שלא נצמח ממנו פעולה ל"ש בזה שליחות, ודלא כמו שהבין בד' הקצות שרק במה שאי"צ את גופו מועיל שליחות.

אכן יל"ע אם הביאור שכ' במשנה"ל זוהי כוונת ד' הקצות, דבפשטות כוונת הקצות שבתפילין וציצית אף שהמעשה מתייחס למשלח מ"מ מתייחס אליו מעשה הנחה בגוף השליח, ובעי' שיהיה מונח על גופו ולא על גוף השליח, ולכן ל"מ בזה שליחות.

[ובביאור דברי התורי"ד בקדושין, הרבה חלקו על הבנת הקצות, וכמ"ש

ובדבר אברהם (ח"ב סי' ז אות ז). ובשלחן גבוה (ס"ק לז) כתב שנהגו שאבי הבן מוסר למוהל את הסכין שבזה הוא מראה שהוא שלוחו, ואחר כך אבי הבן עומד במקום גבוה בכדי שכל העם ישמעו ברכותיו.

וע' להגאון הגדול ר' יצחק זילברשטיין שליט"א בחשוקי חמד (סוכה כח.) שדן כנ"ל בעניין אב היודע למול האם עדיף שיביא לרבו למול או שמצוה בו ימב"ש, ושם הביא מ"ש הש"ך הנז' ומ"ש עליו התבואות שור וכו', וכתב שיש להוסיף את הנאמר בפתחי תשובה יו"ד (סימן רמב סק"א בשם תשובת הרדב"ז החדשות) במי שעלה רבו וקרא בתורה שלישי, אינו רשאי התלמיד להיות משלים, [שביעי שהיא היתה במקומו יותר חשובה משלישין], דאיכא זילותא לרביה, ואפילו אם קראוהו לא יעלה, דמוטב שיבא עשה דכבוד התורה, וידחה מה שאמרו מי שקוראין אותו לקרוא ואינו עולה עליו הכתוב אומר וכו', דכיון דמשום כבוד רבי עביד הכי, ליכא בזיון התורה וכו' ואם רבו נתן לו רשות בכל גוונא חייב לעלות, עכ"ל. ואם כן גם אנו נאמר יבא עשה דכבוד התורה, וידחה מה שאמרו מצוה בו יותר מבשלוחו.

עוד הוסיף בחשוקי חמד (שם) שכעין זה כתב בחכמת חיים (פרשת וירא) שרבונו ר' יוסף חיים זוננפלד למד אומנות המילה כדי לקיים בעצמו מצות מילת בנו, לקיים מה שאמרו מצוה בו יותר מבשלוחו. ואעפ"כ כשנולד בנו כיבד את רבו מרן הגר"א שאג להיות המוהל, מטעם של מורא רבך כמורא שמים, והוא כדברנו. אך מרן הגר"א שאג צוה

עליו שהוא ימול, ובכה"ג הרי כתב הרדב"ז הנ"ל שמותר לתלמיד לעלות משלים, והרב שאג טען שאם הוא ימול, יקבל שכר כשליח האב, אולם אם אבי התינוק ימול, המצוה תתקיים יותר בהידור כי מצוה בו יותר מבשלוחו. ויתכן שחשש לשיטת הש"ך. ונראה עוד, שגם לאב יש צער בחתכו ערלת בנו, והוא מתבוסס בדמו ובוכה, ומתקיימת בזה המצוה יותר בהידור. ע"כ.

ובשו"ת הרי יהודה (ח"א חיו"ד סי' א אות ד) דן בכיו"ב במצות כיסוי הדם אי שרי ליתן לאחר שלא שחט שיכסה הדם, וכתב שלפי מ"ש המהר"ח או"ז (סי' יא) שאף שהאב יודע למול שרי למנות שליח למול את בנו. א"כ ה"ה למצות כיסוי הדם שרשאי לשלוח אחר. וכ' לחלק כנ"ל דמילה שאני כיון שהעיקר שיהיה הבן נימול, אבל בכיסוי הדם יש ציווי שהשופך יכסה. וע"ש שהאריך בזה באורך. וע"ע להגאון הגדול הראש"ל רבינו אליהו בקשי דורון צוק"ל מש"ב בשו"ת בנין אב (ח"ג סי' לא). ואכמ"ל. ועיין בענין זה מ"ש בשו"ת האלף לך שלמה (חלק יורה דעה סימן כג) וז"ל, ובנדון הפלוגתא של התב"ש והכו"פ אם השוחט יכול לכבד לאחר הכיסוי בתורת שליחות או לא. כתבתי בזה בילדותי וכעת נ"ל בקיצור להכריע כך דבאם העוף של השוחט בעצמו אז הדין כהתב"ש כיון דמצוה בו יותר מבשלוחו אבל אם העוף של אחר הנה חיוב השחיטה על בעל העוף והשוחט הוא רק שליח של בעל העוף א"כ בזה לא שייך לומר מצוה בו יותר מבשלוחו כיון דהוא עצמו רק שליח הוא ולכך נהי דהתורה אמרה מי ששחט יכסה מ"מ הוא רק שליח ולכך יכול

בעל העוף רק דהשווהט הוי שלוחו א"כ יכול לעשות שליח אחר ובזה נמי נסתלק ערעור של רו"מ דגורם ברכה שא"צ דבזה שאני כיון דאף אם השוחט יכסה הוי רק שלוחם וגוף המצוה הוא של המשלחים א"כ אם מחזיר לכ"א את שלו אין זה בכלל גורם ברכה שא"צ ומותר. עכ"ד.

לעשות שליח אחר ובפרט למה דקיי"ל באהע"ז סי' קמ"א דכולהו שלוחי דבעל נינהו וא"כ ה"נ אף אם יעשה השוחט שליח אחר לכיסוי הוי זה השליח של הכיסוי שלוחו של בעל העוף ומה לי זה או זה לכך יכול לעשות שליח אחר ובזה הוי בתורת שליחות דהרי אף אם השוחט יכסה אין המצוה שלו רק של

כשאין האב יודע למול אי אמרי' כל דאיהו ל"מ עביד ל"מ שליח

דהקשו איך כהן זקן משוי שליח, והרי לא מצי עביד. ע"ש.

אמנם דעת המחנ"א לא ברורה בזה, שהרי כתב בהל' גירושין (פ"ג הט"ו) להוכיח מקדושין (כג): לגבי עבד כנעני דאפי' שאינו יכול לקבל את הגט בעצמו כיון דאין לו יד, מ"מ מצי למשוי שליח לקבל גיטו, ולא אמרי' כל מילתא דאיהו לא מצי עביד לא משוי שליח, אלא כשאינו יכול לעשות כן בכח כמו שחיתת קדשים, ולא כשאינו ראוי לדבר מצד המציאות גרידא. ע"ש. עוד מתבאר כן ממ"ש המחנ"א (שלוחין סי' ט) באופן שראובן נשבע שלא לקדש את לאה, ואח"כ מינה שליח לקדשה, דשפיר יכול לשלוח שליח, ואע"ג דאיכא איסור מ"מ כיון דאי עביד מהני, שליח נמי מצי משוי. ע"ש. אבל הקשה המחנ"א (בהל' גירושין שם) מהגמ' בב"ק הנ"ל (ק.). דמוכח שגם כשהחסרון מצד המציאות אמרי' להאי כללא דכל דאיהו ל"מ עביד ל"מ שליח. והנוב"י (מה"ת סי' סט) ביאר שהנדון שם במה שהכהן שולל מהכהנים האחרים את הזכות מהקרבת. ולכן צריך לדון אם בפועל

והנה יש שכתבו דאם אין האב יודע למול לא יוכל למנות שליח שכל היכא שאיהו לא מצי עביד שלוחו נמי לא עביד. וכ"כ במחנה אפרים (הל' שלוחין סי' כה) דלא מהני שליחות של האב למול את בנו, כיון שהאב בעצמו אינו יודע למול, וכל מידי דלא מצי עביד לא משוי שליח. ע"ש. אלא דיש לדון בזה דמה שאין האב יודע למול הוא חיסרון מציאותי שאינו יודע למול, ואינו חיסרון בדין. אכן מהתוס' ישנים (עירובין יג.) מתבאר דאף חיסרון מציאותי חשיב חיסרון, שכתבו שם דאי בעינן שליחות בכתבת הגט, בעל שידיו קטועות אינו יכול לעשות שליח לכתבת הגט. וכן מתבאר מהמאירי ביבמות (עא:) דמי שהוא חבוש בבית האסורים, ויש לו תינוק למולו, יכול להקריב קרבן פסח. וז"ל, דמאחר שאין יכולין לעשותה ה"ל ערלות שלא בזמנה ואינה מעכבתו מלשחוט פסחו ע"י שליח. ולמדת שכל כיוצא בזה אין אומרים ימול גם כן ע"י שליח אלא כל שאינו יכול לעשות אין מעכבתו. עכ"ל. וכ"כ הבית מאיר (סי' קיט ס"ו) להוכיח מב"ק (ק.).